

TROCHU HLASITĚJI, PROSÍM

Chápejte, že máte co dělat s člověkem, který sfouknul ono pověstně nesrozumitelné dílo *Plačky nad Finneganem* za jízdy na horské dráze v luna-parku, hravě proniknův do nepochopitelných joyceovských hříček navzdory kymácení tak zuřivému, že mi vytřáslo ze zubů stříbrné plomby. Chápejte také, že patřím k těm několika málo vyvoleným, kteří v nabouraném buicku vystaveném v Muzeu moderního umění okamžitě spatřili tu dokonalou harmonii světél a stínů, již mohl Odilon Redon dosáhnout, kdyby se byl vzdal křehké neurčitosti pastelů a místo toho pracoval se šrotovacím lisem. Kromě toho, holentkové, jako člověk, jehož neuvěřitelná chápavost poprvé zařadila *Godota* do správné perspektivy pro mnohé zmatené návštěvníky divadla, kteří se o přestávce táhli jako stádo foyerem, rozhořčení, že si udělali průvan v peněženke a vyplázli nějakému překupníkovi dlouhé peníze za slátaninu, v níž se nevyskytuje jediný slušný hit ani jediná oflitrovaná hopsanda, mohu klidně říci, že můj kontakt se sedmi múzkami je zatraceně pevný. Přidejte k tomu skutečnost, že koncert pro osm současně dirigovaných rádií v Obecní síni mě tak zmastil, že se pořád ještě občas, když všichni odejdou spát, posadím se svým tranzistorákem do harlemského sklepa, kde si sjedem předpověď počasí a noční zprávy a kde jednou zamklý zemědělský nádeník jménem Jess, který v životě nevzkročil do školy, zahrál závěrečný přehled stavu akcií s velkým citem. Byla to opravdová soda. Konečně, aby nezůstalo nejmenších pochyb, vezměte v úvahu, že můj zjev je už součástí inventáře na happeninzích a premiérách avantgardních filmů a že jsem častým přispěvatelem *Světél a proudů*, intelektuálního čtvrtletníku věnovaného nejnovějším výbojům kinematografie a sladkovodního rybaření. Jestliže všechny tyto zásluhy nestačí, abych měl právo na přezdívku Pepa Intoš, tak se, kámo, vzdávám. A přesto, navzdory této ohromné vnímavosti, která ze mě kape jako cukr z melounu, jsem si nedávno uvědomil, že mám kulturní Achillovu patu, která mi sahá až k zátylku. Začalo to jednoho dne letos v lednu, když jsem postával v McGinnisově baru na Broadwayi, hlтал kus nejtučnějšího tvarohového koláče na světě a trpěl přitom provinilou, cholesterickou halucinací, že slyším, jak se mi aorta sráží v hokejový puk. Vedle mě stála omračující blondýna, vlnící se pod černou blůzičkou natolik provokativně, že by udělala vlkodlaka i z mladého seminaristy. Ústředním tématem našeho vztahu v poslední čtvrt hodině bylo moje “mohla byste mi podat hořčici” navzdory několika pokusům z mé strany přejít tak trochu i k činům. Skončilo to tím, že mi hořčici skutečně podala a já si musel trochu namazat na svůj koláč, abych dokázal opravdovost své prosby.

“Vejde půjdou zřejmě nahoru,” odvážil jsem se konečně, napodobuje ledabylost člověka, který skupuje velké korporace jen tak mimochodem. Nevědom si toho, že její přítel, jakýsi přístavní dělník, právě vstoupil s laurelovsko-hardyovským načasováním a stojí přímo za mnou, podíval jsem se na ni hladově žádostivým pohledem a pamatuji, že jsem se stačil ještě blýsknout něčím chytrým o slavném německém sexuologovi Kraft-Ebbingovi, než jsem ztratil vědomí. V příští chvíli jsem prchal po ulici, abych unikl ostří jakéhosi kyje patřícího sicilskému bratranci té dívky, jenž byl odhodlán pomstít její čest. Nalezl jsem útočiště v chladném přítmí kina krátkých filmů, kde jsem radikální léčbou pomocí čtyř diazepamů uvedl svůj nervový systém do normálního stavu. Právě začínal hlavní program. Ukázalo se, že je to cestopis o novoguinejském buši — téma soupeřící na žebříčku mé pozornosti s “Lišejníkovými formacemi” a “Jak žijí tučňáci”. “Tito primitivní lidé,” duněl komentátor, “jejichž dnešní život se v ničem neliší od života člověka před milióny lety, zabíjejí divoká prasata” — jejichž životní standard se zřejmě také nijak viditelně nezlepšil — “a večer sedí kolem ohně a pantomimicky přehrávají lov uplynulého dne.” Pantomima. Udeřilo mě to s omračující jasností. Tady byla slabina v mém kulturním brnění — sice jediná slabina, ale zato taková, která mě pronásledovala od dětství, kdy němoherní provedení Gogolova *Pláště* se zcela vymklo mému chápání, takže jsem byl přesvědčen, že se prostě dívám na čtrnáct Rusů při tělocviku. Pantomima mi vždy zůstávala záhadou — záhadou, na kterou jsem raději zapomínal, protože mě přiváděla do rozpaků. Ale zde byl tento nedostatek zas a k mému zármutku stejně velký jako kdy jindy. Nechápal jsem frenetickou gestikulaci hlavního novoguinejského domorodce o nic víc, než jsem kdy pochopil Marcela Marceaua v některé z těch drobných etud, které naplňují davy takovým bouřlivým nadšením. Zmítal jsem se na sedadle,

když ten amatérský divadelník z džungle němě vzrušoval své primitivní spoluobčany, aby nakonec shrábl do pracky plnou hrst peněžních poukázek od kmenových starších, načež jsem se sklíčeně vyplížil z biografu.

Toho večera jsem doma začal být svým nedostatkem posedlý. Byla to krutá pravda: navzdory mé přímo šelmí hbitosti v jiných oblastech umělecké tvorby stačil jediný večer pantomimy, abych se ukázal v pravém světle jako nenapravitelný buran — tupý, udivený a stejný kleštěnc jako jeho bratr vůl. Začal jsem bezmocně zuřit, ale chytla mě křeč do stehna a musel jsem se posadit. Koneckonců, uvažoval jsem, jaký elementárnější způsob komunikace existuje? Proč je tato univerzální umělecká forma nabitá významem pro každého kromě mne? Zkusil jsem znovu bezmocně zuřit a tentokrát se mi to povedlo, ale bydím v tiché čtvrti, takže se u mě za pár minut zastavili dva brunátní delegáti místního policejního okrsku, aby mě informovali, že za bezmocné zuření můžu dostat pět set dolarů pokuty, šest měsíců vězení nebo obojí. Poděkoval jsem jim a vzal jsem šipku do postele, kde moje snaha zaspat vlastní zrudnou nedokonalost vyústila v osm hodin nočního děsu, jaký bych nepřál Makbethovi.

Další děsivý důkaz mé neschopnosti v oblasti pantomimy se objevil už za pár týdnů. Dostal jsem dva volné lístky do divadla — jako odměnu za to, že jsem před čtrnácti dny v rozhlasovém programu správně identifikoval, že zpívá Mama Yancey. První cena byl luxusní automobil značky Bentley. Ve vzrušené snaze se okamžitě dovolat k diskžokejovi jsem vyskočil nahý z vany. Uchopil jsem sluchátko mokrou rukou, zatímco druhou jsem se snažil vypnout rádio. Odrazil jsem se od stropu a světla na kilometry daleko pohasla, jako tenkrát, když popravovali vraha Lepkého na elektrickém křesle. Můj druhý oblet kolem lustru přerušila otevřená zásuvka sekretáře z doby Ludvíka XV., na kterou jsem narazil hlavou, přičemž jsem to chytil zlaceným kováním přes ústa. Krvavé znamení na tváři, jeť nyní vypadala, jako by ji někdo orazítkoval rokokovým sekáčkem na sušenky, a boule velikosti pštrosího vejce na hlavě ovlivnily jasnost mých myšlenek, takže jsem skončil až druhý za paní Sleet Mazurskou a nucen zapomenout na své sny o bentleym, musel jsem se spokojit s párem volňásků na večer moderního tyátru. To, že na programu byl světově proslulý mim, zchladilo mé nadšení na teplotu polární přikrývky, leč doufaje, že překonám kletbu, rozhodl jsem se jít. Nedokázal jsem si smluvit schůzku s žádnou dívkou na pouhých šest týdnů dopředu, a tak jsem dal druhý lístek jako spropitné svému myči oken Larsovi, letargickému manuálovi s vnímavostí Čínské hladové zdi. Nejdříve si myslel, že ta malá oranžová kartička je jedlá, ale když jsem mu vysvětlil, že za ni může navštívit večer pantomimy — jednu z mála podívaných s výjimkou ohně, které snad mohl porozumět — vřele mi poděkoval. Večer v den představení jsme oba — já ve svém dlouhém operním plášti a Lars se svou brašnou — důstojně vystoupili z útrov městského taxíku, vešli do divadla a vznešeně dokráčeli ke svým sedadlům, kde jsem prostudoval program a dozvěděl se s určitou nervozitou, že prvním číslem je malá němá kratochvíle nazvaná Výlet s piknikem. Začalo to, když na jeviště vstoupil drobounký mužik v kuchyňsky bílém nalíčení a v přiléhavém černém trikotu. Běžné oblečení na piknik — já sám ho měl na sobě na pikniku v Central Parku minulý rok, a s výjimkou pár dospívajících nespokojenců, kteří to pochopili jako signál, aby mi přepočítali obsah peněženky, si ho nikdo ani nepovšiml. Mim nyní začal rozkládat výletní deku a mne se okamžitě zmocnil starý zmatek. Buď rozkládal výletní deku, anebo dožil malou kozu. Pak si velmi složitě zouval boty, až na to, že si nejsem jistý, jestli to byly jeho boty, protože jednu z nich vypil a druhou poslal poštou do Pittsburghu. Říkám "Pittsburgh", ale ve skutečnosti je obtížné pantomimicky znázornit pojem Pittsburghu, a když na to teď myslím, mám pocit, že vlastně vůbec neznázorňoval Pittsburgh, ale muže, který projíždí s golfovým vozíkem otáčivými dveřmi — nebo možná dva muže rozebírající rotačku. Jak to souvisí s piknikem, mi uniká. Mim se pak začal probírat neviditelnou sbírkou předmětů obdélníkového tvaru, bezpochyby těžkých, možná něčím, jako je úplné vydání *Encyclopaedia Britannica*, které zřejmě vytahoval z piknikového košíku, i když podle toho, jak je držel, to také mohl být Budapešťský smyčcový kvartet, svázaný do kozelců a s roubíky v ústech. Tou dobou, k překvapení všech sedících poblíž, jsem zjistil, že se jako obvykle pokouším pomáhat mimovi vyjasnit detaily jeho scénky tím, že hlasitě hádali, co přesně dělá. "Polštář... velký polštář. Podniká? Vypadá to jako poduška..." Tato dobře míněná iniciativa nezřídka rozruší skutečné milovníky němeého divadla a povšiml jsem si při takových příležitostech tendence diváků sedících poblíž projevovat nejrůznějšími formami svůj neklid,

od významného pokašlávání až po medvědí záhlavec, který jsem jednou obdržel na divadelním večírku klubu žen v domácnosti. Při této příležitosti mě obstarožní dáma, připomínající postavu nepraktického učitele z románu Washingtona Irvinga, přetáhla bleskově lorňonem přes klouby a doprovodila to napomenutím: "Uber, vole." Pak se jí mě zželelo a vysvětlovala mi s pomalou, trpělivou výslovností člověka, který oslovuje vojáka po bombovém šoku, že mim se nyní humorně vyrovnává s různými překážkami, které tradičně ztěžují život výletníkům — s mravenci, deštěm a zapomenutým otvíračem lahví, který je vždy dobrý na zasmání. Dočasně osvícen jsem se otřásal smíchy při představě člověka postiženého nepřítomností otvírače lahví a žasl jsem nad jejími nekonečnými možnostmi.

Nakonec začal mim foukat sklo. Buď foukal sklo, anebo tetoval všechny studenty Columbijské univerzity. Vypadalo to jako všichni studenti Columbijské univerzity, ale mohl to být i mužský sbor — nebo diatermální přístroj — či jakýkoli velký, vyhynulý čtvernožec, často obojživelný a obvykle býložravý, jehož zkamenělé pozůstatky jsou nalézány až na severu v Arktidě. Tou dobou se už obecenstvo popadalo smíchy za břicho nad těmi kousky na jevišti. Dokonce i nechápavý Lars si utíral slzy smíchu z tváře svou stěrkou na okna. Ale pro mě to bylo beznadějně; čím více jsem se pokoušel, tím méně jsem rozuměl. Zmocnila se mě poráženecká únava a já si zul mokasíny a zaříz jsem to. Když jsem se probral, přely se právě dvě uklízečky na balkóně o klady a zápory zánětu kloubů. Vzpamatoval jsem se v matném světle jevištních světel, utáhl jsem si kravatu a odebral se do Rikerovy restaurace, kde jsem s hamburgrem a čokoládovým koktejlem neměl vůbec žádné potíže, co se týče jejich významu, a poprvé tohoto večera jsem ze sebe shodil břímě provinilosti. Až do dnešního dne zůstávám kulturně nedokonalý, ale pracuji na tom. Pokud někdy spatříte na pantomimě estéta, který vraští čelo, vrtí se a mumlá si pro sebe, přijďte mě pozdravit — ale musí to být na začátku představení; nechci už být nikým obtěžován, jakmile usnu.